

Hacı Anlamak - Prof. Dr. İ. Hakkı Ünal

Hız. Âişe (r.a.)'den nakledildiğine göre Allah Rasulü şöyle buyurmuştur: "Beyt'i(Kâbe'yi) tavaf, Safa ile Merve arasında yapılan sa'y ve şeytan taşlama ancak Allah'ın zikri (anılması) için emrolunmuştur." (Ebû Davud, Menasik, 50.)

Bu hadis-i şerifte sevgili Peygamberimiz, İslam'ın beş temelinden biri saydığı Hac ibadetinin (Buhârî, İman, 1.) amacının, diğer ibadetlerde olduğu gibi, Allah'ı anmak (hatırdan çıkarmamak) olduğunu bildirirken bir bakıma, "sayılı günlerde (teşrik günleri) Allah'ın" (Bakara, 203.), "Meş'ar-i Haram'da Allah'ı anın" (Bakara,198.), "hac ibadetinizi tamamlayınca, atalarınızı andığınız gibi veya ondan daha coşkulu bir şekilde Allah'ı anın"(Bakara, 200.) ayetlerine de işaret etmiş olmaktadır. En büyük zikir olan namazın (Anke-bût, 45.) günlük edasında bireysel olarak; Cuma ve Bayramlarda büyük cemaatlar içinde nasıl Allah'ı anıyorsak, ömürde bir defa yapmakla emrolduğumuz (Müslim, Hac,73.) Hac ibadeti esnasında da dünyanın dört bucağından gelmiş büyük bir Müslüman kitlesi içinde Allah'ı anıp O'na hamdimizi, şükürümüzü ve kulluğumuzu ifâ etmiş oluyoruz.

Bütün ibadetlerde olduğu gibi hac ibadetinin amacı, anlamı ve hikmetini iyi kavramak son derece önemlidir. Bu önemi fark edemeyen bazı mü'minlerin haccın ifâsı esnasında karşılaştıkları sıkıntı ve zahmet sonucunda bazen, "ben buralara niye geldim?" gibi bir hayıflanma içine düştükleri görülmektedir ki bu, hiçbir samimi mü'min için mazur görülebilecek bir şey değildir.

Hac ibadetini eda eden kimse her şeyden önce, Allah'ın bir emrini yerine getirmiş ve böylece O'nun rızasını kazanmayı amaçlamıştır. Esasen ilâhî buyrukların en önemli esprisi ve hikmeti budur. Bunun yanında, hacca niyetlenen kimsenin, ona hazırlanırken, hac görevlerini yerine getirirken ve ibadetini tamamladıktan sonra, kendi kabiliyetine göre elde edeceği olumlu sonuçlar vardır. Hac yolculuğuna niyet eden kişi bir taraftan gerekli hazırlıkları yaparken, diğer taraftan günahlarına tevbe eder, üzerinde kulhakkı varsa bunların sahipleriyle görüşüp helalleşir ve borçlarını öder. Eş, dost ve akrabaları ile vedalaşır, özellikle, sağ ise, ana-babasının rızasını alır. Bu bir nevi, büyük yolculuk diyebileceğimiz âhiret yolculuğunun provası gibidir.

Mekke'ye varan hacı aday, Kâbe etrafında, cins, ırk, renk, mevki, makam, zengin, fakir ayrımı olmadan omuz omuza saf tutan, tavaf eden, Arafat'ta dualarıyla Allah'a yönelen büyük kalabalık içerisinde kendisini, adeta mahşer yerinde Allah'ın huzuruna çıkmış birisi olarak algılar. Hacı aday, her gün en az beş defa yöneldiği ve Kur'an'da Allah'ın evi olarak nitelenen Kâbe'yi bizzat yerinde görüp, orada, başta Hz. Muhammed (s.a.s.) olmak üzere, geçmiş peygamberlerin hak din uğrunda verdikleri mücadeleleri hatırlar ve asırlar boyunca birçok mü'minin namaz ve niyazlarına sahne olan bir atmosferde yaşayarak bu manevi zevki tatmış olur. Ayrıca, hac esnasında Hz. Peygamber (s.a.s.) ve ashabının bulunduğu coğrafî mekanları ziyaret ederek ve Kur'an'da, "Allah'ın koyduğu dinî işaret ve nişanlar

(ş  irullah)" olarak nitelenen (Bakara ,158; Hac, 32, 36.) mekanlarda bulunarak o d nemin havasını teneff s etmiŐ  olur.

M 'min, ihrama girerken b r nd Ğ  beyaz elbiseyle, kabre girerken b r neceğ  kefenin benzerliğ inin Ő urunda olarak, bu kıyafeti taŐ ıdıĐ ı s re i inde, baŐ ka zamanlarda kendisine meŐ ru olan bazı davranıŐ lardan uzak kalıp, g ndelik alıŐ kanlıklarından ve bağ ımlılıklarından kurtulma ve kendisini hesaba  ekme imkanına kavuŐ muŐ  olur.

Hac esnasında hiŐ bir Ő eye zarar vermemek esas olduğ undan, insanın  evresiyle iliŐ kisinde son derece dikkatli davranması gerektiğ i ortaya  ıkar. Bu husustaki titizliğ in  l us , Kur'an-ı Kerimdeki yasaklardan ve bu yasakların  iğ nenmesi h linde verilecek cezaları bildiren ayetlerden anlaŐ ılmaktadır. (Bakara, 158, 196-200;  l-i İmran, 96-97; Maide,2, 95-96; Hac, 26-29, 33-34.)  zellikle bitki ve hayvan t r nden canlılara karŐ ı g sterilmesi gereken  zen, kiŐ iye, baŐ ka zamanlarda kazanamayacağ ı  l de bir duyarlılık sağ lar. Bunun yanında  fkelenmemek, kimseyi incitmek, sabırlı ve g ler y zl  olmak gibi ahlak  davranıŐ lar da haccı gereğ i gibi yerine getirenlerin elde edecekleri manevi kazan lar arasında yer alır. Dolayısıyla M sl man, hac esnasında, daha  nce teorik olarak haberdar olduğ u, fakat layıkı ile yaŐ ayamadıĐ ı bir dizi im n  ve ahl k   zellikler kazanır.

Hac g revini yerine getiren m 'minin bu  zellikleri kazanabilmesi i in, yaptığ ı ibadetin bilincinde olması ve her davranıŐ ında Allah'ın rızasını elde etmeyi gaye edinmiŐ  olması gerekir. Bu nedenle, tavaf etmek, sa'y etmek, Ő eytan taŐ lamak, Hacer 'l-Esved'i  p-mek gibi sembolik y n  ağ ır olan uygulamaların gerisinde yatan espriyi ve mesajı d Ő nmek, hac g nleri boyunca ibadetin amacını g z  n nde bulunduran bir ruh h live manevi atmosfer i inde olmak  nemlidir. Bu y zden hac men sikinin icrasında, kiŐ inin kendisini tehlikeye atarcasına tedbirsiz davranması ve bu arada diğ er m 'minleri rahatsız etmesi, elde edilecek sevaba mani olabileceğ i gibi, g nah kazanmaya da vesile olabilir. Ayrıca, o beldelerde  lmenin faziletli olduğ u gibi yanlıŐ  bir anlayıŐ a kapılarak, bu ibadeti yerine getiremeyecek derecede yaŐ lı ve hasta olanların, bile bile hacca giderek hem kendilerini, hem de kendileriyle ilgilenenleri sıkıntıya sokmalarının o kiŐ ilere vebal y klemeyeceğ i s ylenemez.  lmeleri h linde fazilet elde etmek bir tarafa, tedbirsiz davranarak o sonuca yol a malarının hesabını Allah  n nde verecekleri unutulmamalıdır.

Hac ibadetinin hikmetlerinden birisi de,  eŐ itli uluslara mensup M sl manların bir araya gelerek buluŐ maları, birtakım sosyal ve k lt rel farklılıklara rağ men İslam kardeŐ liĐ inin kucaklayıcı atmosferinde tanışıp kaynaŐ malarıdır. Ger ekten de, d nyada M sl manların yaŐ adıĐ ı hemen her  lkeden az veya  ok katılımın olduğ u bu ibadet, Allah'ın iradesinden baŐ ka hiŐ bir Ő eyin bir araya getiremeyeceğ i  ok zengin bir ırk, renk ve k lt r mozayiciğini oluŐ turmaktadır. Allah'ın kulları ve

birbirlerinin din kardeşleri olarak tek amaç etrafında toplanan insanların oluşturduğu bu mozayığın mekânı olan hac, Kur'an'ın "teâruf" olarak isimlendirdiği tanışıp bilişmenin sağlanabileceği en güzel platformdur. Bu platform genelde, Müslümanların bilgi ve görgülerini tazeledikleri, bazende kendi yerel Müslümanlıklarının dar çerçevesinde edindikleri birtakım yanlış düşünce ve tasavvurları tashih ettikleri bir zemin olmaktadır. Bunun en güzel örneği, Amerikalı zenci Müslümanların liderlerinden Malcolm X 'in (ö.1965), zenci ırkının üstünlüğüne dayalı İslam anlayışının yanlışlığını hac görevini eda ederken fark etmesi ve bu görüşünden tamamen vazgeçmesidir. Dolayısıyla hac, dünyanın neresinde yaşarlarsa yaşasınlar bütün Müslümanların aynı değerlere sahip oldukları ve bu değerlerin kendileri için ortak bir zemin oluşturduğu gerçeğini ortaya koymaktadır.

Hac görevini yerine getiren mü'minler ülkelerine döndükten sonra, orada kazandıkları tecrübeyle, birtakım fikrî, dinî ve mezhebî ihtila ara daha hoşgörülü yaklaşabilmekte, Hz. Peygamberin müjdesinden hareketle, "anasından doğmuş gibi günahlarından temizlendikleri" (Buhârî, Hac, 4.)inancıyla da, özel ve sosyal hayatlarında daha özen-li ve dikkatli davranmaktadırlar. Bu yüzden, her ibadetin temel amaçlarından olan ahlâkî olgunluk ve güzelleşme, hac ibadetinde adeta gözle görülür bir hüviyet kazanmaktadır.